

ZVONÍ!

číslo 6

Povinná předškolní docházka sebou přináší řadu otázek

Poslední rok předškolního vzdělání by měl být povinný. Je to dobrý nápad?

Pohledem rodiče: Vybíráme školu a jdeme k zápisu

Jaké to je vybírat školu pro budoucího prvňáčka?

Novela školského zákona dává šanci skončit s diskriminací

Nový zákon mění přístup k dětem se speciálními vzdělávacími potřebami.

Příběhy dětí,
které navštěvují
předškolní kluby
Člověka v tísni.

3

Ministerstvo školství
plánuje zavést
povinnou předškolní
docházku.

Vzpomínka na
pana Jana Musila,
ředitele jáchymovské
základní školy.

6

Vybíráme základní
školu aneb kam
s budoucím
prvňáčkem?

9

12

ADHD a léky? Existuje
mnoho jiných způsobů,
jak příčiny poruch
odstranit.

Novela školského
zákona dává šanci
dětem se speciálními
vzdělávacími
potřebami.

14

22

obsah

Povinná předškolní docházka sebou přináší řadu otázek 3

Poslední rok předškolního vzdělání by měl být povinný. Je to dobrý nápad?

Školnímu selhání lze předejít, důležitá je práce s rodinou 6

Přečtěte si, kdo jsou děti, které navštěvují předškolní kluby.

Pohledem rodiče: Vybíráme školu a jdeme k zápisu. 9

Jaké to je vybírat školu pro budoucího prvňáčka?

Jan Musil zanechal odkaz školy, kde se děti učí společně 12

Portrét ředitele, který dokázal přeměnit školu na místo otevřené pro všechny.

Novela školského zákona dává šanci skončit s diskriminací 14

Komentář o tom, co přinese nový školský zákon.

Ministerstvo školství chystá změny ve vzdělávání cizinců 16

Jak jsou české školy připraveny vzdělávat děti cizinců?

Jak vychovávat řemeslníky – jednotná zkouška není řešení 19

Pomohou jednotné učňovské zkoušky vychovat lepší řemeslníky?

Ministerstvo ignoruje problém farmakologické „léčby“ ADHD 22

Je opravdu nutné řešit ADHD léky?

editorial

Vážení přátelé,

dožívá se vám do rukou šesté číslo časopisu Zvoní! Jeho hlavním tématem je diskuse kolem připravované novelizace školského zákona, která chce zavést povinný předškolní ročník pro všechny děti. V únoru proběhly dvě panelové debaty, které poukazují na rizika spojená s plošným zavedením povinné docházky. Jejich závěry se dočtete v úvodním shrnutí. Následují dvě případové studie, které ukazují, jakou roli hraje systematická podpora rodiny dětí ohrožených školním neúspěchem v jejich dalším vzdělávání. Rádi bychom vás také upozornili na vzpomínku Daniela Hůleho na ředitele jáchymovské základní školy Jana Musila, který nečekaně zemřel na začátku letošního roku. Jeho práce a přístup, který byl otevřený pro všechny děti bez rozdílu, si vážíme.

V dalším čísle časopisu Zvoní, které vyjde na jaře, se dozvíte o tom, na co se zaměřují v práci s předškolními dětmi naše pobočky v regionech.

Přeji příjemné čtení

Kateřina Lánská

POMŮŽE POVINNÁ ŠKOLNÍ DOCHÁZKA k lepším výsledkům dětí ve škole?

Ilustrační foto: Travis Warren(CC BY-NC 2.0)

KOMENTÁŘ Povinná předškolní docházka s sebou přináší řadu otázek

Jednou z nich je, zda není na čase uvažovat o zrušení ministerstva školství. Mohlo by jej nahradit ministerstvo vzdělávání, schopné vidět i za hranice povinné školní docházky.

Připravuje se druhá novelizace školského zákona, která chce zavedením povinného předškolního roku pro pětileté řešit otázku, jak pomoci dětem, kterým se rodiče nevěnují tak, aby se rozvíjely adekvátně podle svého věku. Ministr Chládek už nejméně dva roky tvrdí, že receptem na školní neúspěch dětí z nepodnětného prostředí je povinná předškolní docházka. Rétorika ministerstva školství je založena na argumentu, že tento krok nabídne rovné šance všem dětem. Teze, že všichni na tom budou stejně, a proto si budou rovni, může ale platit jen za předpokladu, že jsou všichni stejní a žijí ve stejných podmínkách.

Rovnost povinností

Do mateřských školek chodí přibližně 90 % všech dětí předškolního věku. Z těch zbývajících deseti procent je podle kvalifikovaného odhadu 4–5 % těch, které žijí v nedostatečně podnětném prostředí. Zbývajících dětí žijí v rodinách, kterým naopak na vzdělávání a výchově záleží, proto se chtějí věnovat svým dětem doma. Zároveň mezi nimi můžou být i ti, pro něž je i problematické vozit děti

do vzdálené školky, pokud třeba žijí na malé vesnici.

MŠMT má za to, že ohrožené děti není možné identifikovat, a tak se rozhodlo řešit tuto situaci zkratkou: zavedeme povinnost pro všechny. Místo, aby úředníci začali pro-

90

Přibližně tolik procent všech dětí chodí do mateřských školek. Z těch zbývajících je podle kvalifikovaného odhadu 4–5 procent těch, které žijí v nedostatečně podnětném prostředí.

blém analyzovat a hledat potřebná opatření ve spolupráci s dalšími aktéry, kterých se to týká, naprojektují zdánlivě nejjednodušší cestu, jak se s problémem vypořádat. Na dotazy upozorňující na rizika tohoto rozhodnutí pak MŠMT odpovídá stále dokola: „Rovné podmínky pro všechny rovná se stejná šance pro všechny.“

Kolik to bude stát?

Opatření má platit od roku 2017 a od roku 2014 je otevřený fond, který má zřizovatelům poskytnout dotace na navýšení kapacit mateřských škol. Postavit ale novou mateřskou školu, když musíte splnit všechny technické a hygienické normy dané zákonem a projít schvalováním územního plánu v dané lokalitě, není jen tak. Aby se to do roku 2017 stihlo, musel by už nyní proces probíhat. V některých lokalitách nechodí do mateřských škol až 40 procent předškolních dětí a v této souvislosti zní výrok Petra Bannerta, ředitele odboru vzdělávání MŠMT, že „otázka kapacit bude věcí zřizovatele a ten bude muset odpovědně zajistit místo pro dítě,“ jako projev alibismu ministerstva, které za svá rozhodnutí odpovědnost nejspíš nenese. Ono přece školky v regionech nejdí.

Druhou otázkou je, kolik bude zavedení plošné povinnosti a zabezpečení míst pro všechny děti stát. Už dnes je problém umístit do mateřské školky dítě kolem tří let věku, a tím pádem je limitována i možnost obou rodičů pracovat. Kolik matek

POVINNÁ PŘEDŠKOLNÍ DOCHÁZKA bohužel nepostaví všechny děti na stejnou startovní čáru.

Ilustrační foto: Woodleywonderworks (CC BY 2.0)

i tak nastoupí do práce a bude dětem platit soukromou školku a kolik z nich zůstane na podpoře v nezaměstnanosti, těžko odhadnout.

Jak najdeme děti z nepodnětného prostředí?

Máme u nás více než 65 tisíc dětí, jejichž rodiče pobírají dávky v hmotné nouzi. V některých regionech České republiky má velká část obyvatel pouze výuční list nebo jen dokončenou základní školní docházku. To jsou všechno ukazatele, podle kterých se lze alespoň na začátku orientovat. Přihlédnout k socio-ekonomickému zázemí rodiny má smysl hlavně v souvislosti s mezinárodním šetřením PISA, které opakovaně potvrzuje, že české školství nedokáže překonat vliv rodiny a děti tak často kopírují vzdělávací dráhu svých rodičů.

Samozřejmě ne všechny děti z této skupiny zároveň žijí v nepodnětném prostředí. V diskusi o povinné předškolní docházce na Kulatém stole, který pořádá Stálá konference asociací ve vzdělávání a EDUin, vystoupil Daniel Hůle z Demografického informačního centra a organizace Člověk v tísni a navrhl, aby se na vyhledávání dětí, kterým by prospěla další podpora při jejich rozvoji, podíleli pediatři. Od narození do tří let sledují lékaři vývoj dítěte velmi pozorně, kontroly probíhají několikrát do roka. Navíc to je ideální období na podchycení možných problémů a podnícení spolupráce s rodinou.

Musela by ale vzniknout mezíresortní platforma, kde by se potkalo ministerstvo školství s ministerstvem zdravotnictví a ministerstvem práce a sociálních věcí. Sociální pracovníci docházející do rodin by mohli zprostředkovat informace a podpořit rodiče podle toho, jak potřebují, protože dobře znají situaci, ve které se rodina nachází. Nic podobného se ale nechystá, ministerstvo školství je podle všeho maxi-

čů. Není obvyklé, aby jim učitelky ve školách dávaly jakékoli pokyny nebo rady, jak a proč pracovat s dětmi doma, přitom to je podstatné proto, aby děti dohnaly deficit, který oproti svým vrstevníkům mají.

Další otázkou je samotná podpora učitelů. Kdo je připraví na nový režim povinné docházky? Kdo jim pomůže a poradí, jak pracovat s dětmi, které se budou vymykat průměru, na který mají zaměřené přípravy? Jak se asi budou dívat na děti, které místo toho, aby se zapojily do secvičování vystoupení na vánoční besídku, budou potřebovat pomoc se zvládnutím elementárních základů jazyka? Proč by se měl najednou radikálně změnit přístup k pomalejším dětem a v čem se liší připravenost školek přijímat každé dítě od připravenosti základních škol? Proč by to mělo za současných podmínek ve školách fungovat?

Místo, aby úředníci začali hledat potřebná opatření, nařídí povinnost pro všechny.

málně tak ochotno spolupracovat s MPSV na tom, aby sociální pracovníci ohlíželi, že dítě bude do školky nebo přípravné třídy skutečně docházet.

Povinný předškolní rok by měl kopírovat klasický školní rok. Jde o deset měsíců a když odečteme všechny svátky, prázdniny a případné nemoci dětí, dostaneme se tak v průměru na osm měsíců docházky. Povinné minimum má být podle záměru ministerstva 3 až 4 hodiny denně. Jaký efekt bude mít taková časová dotace? Určitě nebude nulový. Těžko ale může všechny děti dostat na srovnatelnou úroveň. Navíc v režimu běžných mateřských škol se nijak zvlášť nepočítá se zapojením rodi-

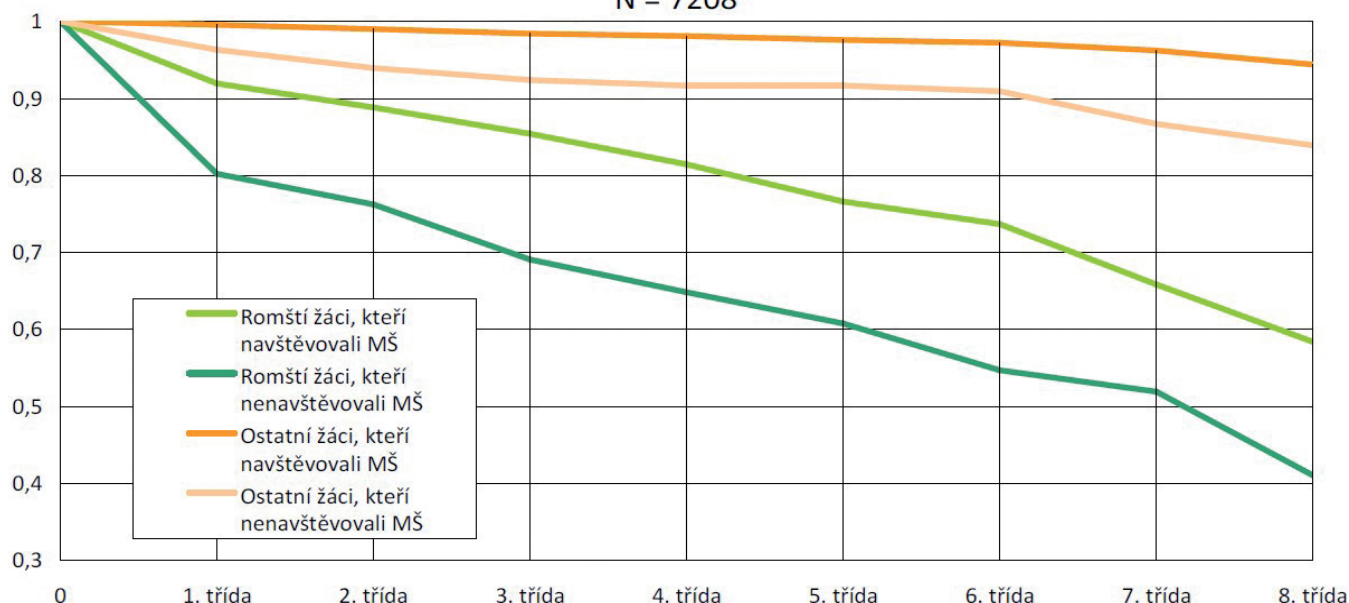
Efekt přípravné třídy

MŠMT má už od roku 2009 k dispozici podrobný výzkum Vzdělanostní dráhy a vzdělanostní šance romských žákyň a žáků základních škol v okolí vyloučených romských lokalit, který proběhl v rámci projektu GAC, ze kterého vyplývá, že nástup do první třídy je jedním z důležitých a zároveň problematických momentů pro děti z nepodnětného prostředí.

Nebude-li dostatek školek, mohou děti navštěvovat přípravné třídy při základních školách, říká ministerstvo. Když pomineme fakt, že přípravné třídy budou podle všeho

Vliv mateřské školy na pravděpodobnost přežití dětí v původní třídě na škole hlavního vzdělávacího porodu

N = 7208

VLIV MATEŘSKÉ ŠKOLY na úspěch na škole hlavního vzdělávacího proudu.

Zdroj: GAC, *Vzdělanostní dráhy...*, 2009

zřizovány i při praktických školách, jejichž počet v některých lokalitách kopíruje větší množství rodin ohrožených sociálním vyloučením, musíme se ptát, jaký efekt má práce s předškolními dětmi v tomto prostředí. Nejspíš také nebude nulový. Zajímavá je v této souvislosti informace, že „pravděpodobnost, že dítě rovnou začne navštěvovat speciální základní školu, aniž by přišlo do styku s běžnou základní školou, je pro romské dítě šestkrát vyšší než u jeho neromského vrstevníka.“ (cit. GAC, *Vzdělanostní dráhy...*, 2009).

Studie uvádí, že přípravné ročníky nemají na vzdělanostní dráhu dětí z nepodnětného prostředí dlouhodobý vliv. Z počátku jim sice pomůžou snížit jejich deficit, dlouhodobě se ale mnohem lépe projevují ve školním prostředí ty děti, které prošly předškolní výchovou v mateřské škole (viz graf). Dalším faktorem, na který studie poukazuje, je motivace rodičů. Píše se v ní, že mateřským školám dávají před přípravnými ročníky pravděpodobně přednost motivovanější a méně sociálně vyloučené rodiny. Zkušenost pracovníků předškolních klubů Člověka v tísni ukazuje, že získat pro spolupráci s klubem a posléze školou rodiče, je naprosto klíčové. Je ale nutné vzít v potaz jejich situaci a uvědomit si, že je tu vzájemně narušená důvěra, bez které to nepůjde.

V pěti letech je pozdě

Začít řešit problémy rok před nástupem do základní školy je pozdě. Ranou péčí a snahu identifikovat potřebné děti ještě

před dovršením pěti let podporuje i Tomáš Zatloukal, ústřední inspektor České školní inspekce. Podle Zdeňka Svobody, který stejně jako pan Zatloukal vystoupil v panelové diskusi na únorovém semináři věnovaném dopadům zavedení povinné předškolní docházky pro děti ohrožené školním neúspěchem (pořádal Člověk v tísni společně s Českou odbornou společností pro inkluzivní vzdělávání), by se ministerstvo školství mělo zaměřit především na spolu-

Přestože má předškolní výchova prokazatelný vliv na úspěch či neúspěch v dalším vzdělávání, je nutné hledat cestu, jak dosáhnout toho, aby se jí dostalo všem dětem podle toho, v jaké formě a míře ji potřebují.

Jaký má smysl investovat prostředky a energii do zavádění povinnosti pro všechny, když to 95 % dětí nepotřebuje? Dokáží školky za současných podmínek poskytnout dostatečnou péči ohroženým dětem? Jakou podporu dostanou učitelky? Jak se budou umět zřizovatelé vyrovnat s navyšováním kapacity předškolních zařízení tak, aby vyhověli potřebám všech rodin? Jakou roli hrají přípravné třídy jako systémový prvek v segregaci dětí? Kdo a jak bude komunikovat tyto záležitosti s veřejností tak, aby byla zřejmá potřebnost a hlavně budoucí návratnost těchto opatření?

„Ve škole se mnohem lépe projevují děti, které prošly předškolní výchovou v mateřské škole.“

práci s dalšími resorty a začít se seriózně zabývat otázkou, jestli se všechny děti ve třech letech doma opravdu rozvíjejí a jestli s nimi někdo z hlediska přípravy na další vzdělávání pracuje.

Nedostatečně promyšlené změny mohou přinést mnohem víc problémů, než máme v současnosti. V místech, kde žije větší procento dětí z nepodnětného prostředí, jakým jsou například severozápadní a severní Čechy, může jejich masivní nástup do předškolních zařízení podpořit sociální napětí, které v těchto lokalitách už tak panuje. Také s tím je potřeba pracovat.

To nejsou zdaleka všechny otázky, na které by si MŠMT mělo odpovědět ještě předtím, než začne prosazovat zákonnou úpravu předškolního vzdělávání. Ministerstvo školství má podle slov Petra Bannerta v kompetenci pouze to, co je dáno zákonem jakožto povinné. Možná bychom do budoucna opravdu měli začít uvažovat o tom, zda by nebylo vhodné nahradit ministerstvo školství ministerstvem vzdělávání, jak provokativně navrhuje už několik let Ondřej Štefl. Dávalo by to nakonec daleko větší smysl. Možná by se o vzdělávání a vzdělávací politice konečně začalo přemýšlet komplexně.

Kateřina Lánská

PŘEDŠKOLNÍ KLUBY pomáhají dětem s přípravou na vstup na základní školu.

Ilustrační foto: archiv ČvT

REPORTÁŽ Školnímu selhání lze předejít, důležitá je práce s rodinou

Předškolní kluby pomáhají podporovat dítě před vstupem do běžné mateřské nebo základní školy a navázat spolupráci s rodinou, aby měla podpora v učení dlouhodobý efekt.

Předškolní kluby pomáhají dětem zvládnout vstup na základní školu. Jejich zřizovateli jsou většinou neziskové organizace a chodí do nich děti, které by se z různých důvodů do klasických mateřinek nedostaly. A přitom se jedná o děti, které předškolní přípravu potřebují nejvíce. Následující příběhy vám jich několik představí.

JAKUB

Brzy tomu bude pět let, kdy Kuba přišel na svět společně se svojí sestrou Zuzankou. V té době měla dvojčata již dva starší sourozence. Se svými rodiči všichni společně vyrůstali v městském bytě střední velikosti, který se nacházel v ne příliš udržované zástavbě bytových domů, ve čtvrti, již bychom mohli nazvat vyloučenou lokalitou. Když byly dvojčatům tři roky, rodiče je přihlásili do programu včasné péče jedné z neziskových organizací působících v Plzni. Stejný program navštěvovali v minulosti i oba dva starší sourozenci. Rodiče se službou měli pozitivní zkušenost a rozhodli se ji využít i v případě vzdělávání dvojčat. Jakub se Zuzkou do to-

hoto zařízení docházeli několik týdnů, jejich docházka však nebyla nikterak pravidelná. Ke starosti o dva starší, již školou povinné sourozence, přibyla v domácnosti i starost o nejmladšího sourozence Ondru, který se právě narodil.

Jednoho dne navštívil náš Předškolní klub tatínek dvojčat. Byl se zeptat, zda bychom neměli volné místo pro jeho dvě děti.

Když se mu nějaká hračka líbila, prostě si ji vzal a utíkal, aby se s ní schoval a mohl si hrát nebo ji jen tak pohodit do kouta.

Celou situaci jsme společně prokonzultovali, společně s kolegy jsme navštívili domácnost, kde jsme společně s oběma rodiči celou situaci konzultovali. Možnost, že by dvojčata navštěvovala Předškolní klub rodiče značně podpořili ve zvládnání chodu domácnosti nejen z časových důvodů, ale

i z těch praktických. Klub se nachází takřka v těsné blízkosti jejich bydliště, je po cestě do základní školy, kam docházejí starší sourozenci. Obědy zde rodiče hradit nemusí, bude stačit svačina, aby Kuba a Zuzka neměli dopoledne hlad.

Kuba je neposeda

V průběhu měsíce října se dvojčata přišla poprvé podívat do Předškolního klubu. Už z první návštěvy bylo patrné, že je Kuba neposeda a u ničeho dlouho nevydrží. Byl zvědavý, neustále přebíhal od jedné hračky k druhé, od jedné police k další krabici, vše z nich zběsile vyhazoval a uklízet se mu už nechtělo. Když se mu nějaká hračka líbila, prostě si ji vzal a utíkal, jak mu jenom nohy stačily, aby se s ní schoval a mohl si hrát nebo ji jen tak pohodit do kouta. Zůstat sedět na židli při společné svačině, to také nebylo nic pro Kubu, a když už to nějakou tu chvíli vydržel, pokaždé alespoň převrhl hrnek s pitím na stůl, nadrobil svačinu všude kolem sebe a ostatní kamarády rušil třeba kopáním do stolu.

Začátky s Kubou byly opravdu těžké. Jeho sestra Zuzka, jako by byla tím prvním opakem. Z počátku byla Zuzka vrchní tlumočnicí, protože Kubovi nikdo příliš nerozuměl. Kuba velice těžko verbalizoval svoje potřeby a přání. Často docházelo k nedorozuměním s ostatními dětmi při hrách či činnostech, kterým jsme se věnovali. Mnoha věcem Kuba nerozuměl, neznal jejich jména a názvy věcí. Skoro nic z toho, co jsme v Předškolce dělali, ho příliš nebavilo, nenadchlo ani neuspokojilo. Někdy se Kuba třeba rozcítil, začal trčovat, sedl si do kouta nebo si stoupl ke dveřím a nic okolo ho nezajímalo. Často si Kuba také sedl někam stranou a hrál si s hračkami úplně sám, nejraději měl stavebnice a auta a dokázal tak strávit mnoho času, aniž by mu byl kdokoliv nablízku.

Mnoho starostí nám od počátku spolupráce také dělaly Kubovy i Zuzčiny oči. Dvojčata měla oční vadu, bylo zřejmé, že špatně vidí. U obou dvou byly oči neposedné a nedařilo se je přesvědčit, aby obě hleděly stejným směrem. Kuba na tom byl v tomto ohledu podstatně hůře než jeho sestra. Možná právě proto měl Kuba takové problémy s mluvením a s pojmenováváním věcí. Ačkoliv to nebylo hned a rodiče museli na brýle ušetřit, jednoho dne přišla obě dvojčata do předškolky a na nose měla slušivé brýle. A od té doby se mnoho věcí také změnilo.

Kuba do Předškolního klubu dochází již skoro půl roku. Rodiče jej společně se sestrou vodí pravidelně, a když jsou náhodou dvojčata nemocná, přijdou je řádně omluvit. Na krásné brýle si Kuba velice brzy zvykl, Zuzanka stejně tak. Oči už jsou perfektně sešlapané, vidí to, co před tím nemohly, svět kolem nabral ostřejší obrysy. Kuba jako by se lépe orientoval, všiml si mnohého kolem sebe, se vši vervou často tahá některé z nás za rukáv a ukazuje vše, co ho právě zaujalo.

Jeden krok za druhým

Kuba se taky rozmluvil, ne vždy mu rozumíme všechno, o co se námi chce podělit, ale nedávno řekl svoji první souvislou větu, to když chtěl, abychom mu do hrníčku dolili čaj. Kuba už také umí používat kouzelná slova, jako je „děkuji“ a „prosím“ nebo „promiň“. Už také ví, jak říct kamarádovi, aby mu na chvíli půjčil hračku, se kterou by si rád hrál a umí také spoustu říkanek a básniček, které se s dětmi v klubu učíme. Kuba se mnohem častěji zapojuje do společných aktivit. Moc ho baví malovat, stříhat a lepit, často už u takových činností umí vydržet a dodělat je.

S Kubou nás čeká ještě mnoho práce, důležité je však, že se podařilo položit pevné

základy, na kterých můžeme i nadále všichni společně stavět a rozvíjet Kubův potenciál. Individuální plán, podle kterého se společně snažíme postupovat v rozvoji a upevnování jeho dovedností, nám pomáhá po malých krůčcích dosahovat drobných cílů, které jsou v dohledu. V této souvislosti se osvědčila velká důslednost a hlavně trpělivost. Když všechno půjde i nadále dobře, půjde Kuba brzy k zápisu do školy a pak co nevidět do první třídy. A kdyby náhodou Kuba dostal odklad školní docházky, hravě si poradí s docházkou a úkoly v přípravném ročníku.

Velký otazník visí nad tím, zda Kuba půjde v příštím školním roce do opravdové mateřské školy. Větší kolektiv a delší dobu, kterou by zde strávil, by už měl zvládnout i díky adaptačním dnům, kam společně každý týden dojíždíme. V mnoha ohledech by mu docházka do mateřské školy bez pochyb prospěla. Rodiče ví, že tu taková možnost je a že by to pro Kubíka i pro Zuzku bylo dobré řešení a zároveň i příprava na školu. Přesto mají oba rodiče reálné obavy, které se týkají finanční náročnosti, jež by s sebou docházení do školky přineslo. Při současném nastavení hospodaření domácnosti nebudou vůbec schopni hradit stravné pro obě dvě děti, které by dosahovalo mnoha set korun měsíčně.

S Kubou nás čeká ještě mnoho práce, důležité je však, že se podařilo položit pevné základy, na kterých můžeme stavět.

HANZALOVÍ

Hanzalovi poprvé navštívili klub v říjnu loňského roku, protože se jim nepodařilo zajistit mateřskou školu pro jejich nejstarší dceru Johanku. O našem Předškolním klubu, který funguje nedaleko jejich bydliště, se dozvěděli od přátel, kteří s námi již nějaký čas spolupracují. Pan Hanzal a jeho manželka mají tři děti. Johanka je nejstarší a v létě jí bude šest let. Oba rodiče si přáli, aby poslední rok před tím, než půjde jejich dcera do školy, navštěvovala mateřskou školu. Avšak ty, které osobně obešli v průběhu září, měly již plnou kapacitu a bylo jim sděleno, že Johanku z tohoto důvodu přijmout nemohou. Dětská lékařka na Hanzalovi v tomto ohledu také apelovala a důrazně jim doporučila, aby dcera docházela do mateřské školy. Dokonce jim pohrozila tím, že mohou přijít o sociální dávky, které pobírají, pokud dceru do školky nepřihlásí.

S Hanzalovými jsme se sešly, abychom společně probrali podmínky spolupráce. Abychom si řekli, jak náš klub funguje, co

můžeme v rámci spolupráce nabídnout, v čem je můžeme podpořit a také, co od nich očekáváme my. Jedna schůzka proběhla v prostorách klubu, druhá v domácnosti. Seznámili jsme se s prostředím, ve kterém rodina funguje, poznali jsme i dva mladší sourozence, se kterými Johanka vyrůstá. Rodiče nám představili maminku pana Hanzala, u které nyní celá rodina provizorně žije.

Příliš soukromí a prostoru byt neposkytuje. Hanzalovi pro sebe mají vyhrazenou jednu malou místnost, do které se kromě postelí pro všechny a skříně už nic dalšího nevejde. Společný čas rodina tráví v obývacím pokoji, který je současně i pokojem babičky. Hanzalovi se nám svěřili, že by se chtěli co nejdříve osamostatnit, pronajmout si byt, kde by mohli s dětmi bydlet ve více vyhovujících podmínkách. Děti by měly vlastní pokoj, prostor na hraní a záze-
mí. Pan Hanzal se snaží již několik měsíců hledat práci, prozatím však, kromě drobných přivýdělků, marně.

Ke konci měsíce října Johanka začala do Předškolního klubu docházet. Rodiče ji do klubu doprovázeli pravidelně, ráno ji většinou vodil pan Hanzal, v poledne ji vyzdávala maminka společně s mladšími bratry. Johance se v klubu velice líbilo. V mnoha

ohledech byla samostatná, ráda se učila novým věcem, ráda se kamarádila s dalšími dětmi. Její slovní zásoba byla na velice dobré úrovni, uměla si o věci říci, uměla verbalizovat své pocity i potřeby. Ostatním kamarádům v klubu ochotně pomáhala.

Před zápisem

V průběhu listopadu se uskutečnilo setkání se zákonnými zástupci dětí, které do klubu docházejí. Na setkání přišel i pan Hanzal. Společně s ostatními rodiči se dozvěděl, co vše v klubu s dětmi děláme, čemu se věnujeme, co vyrábíme a čemu se učíme. Dozvěděl se také, co vše nás do konce roku ještě čeká, kam pojedeme na výlet, jak probíhají návštěvy mateřské školy, kde v rámci adaptačních pobytů trávíme pravidelně jedno dopoledne v týdnu. Pan Hanzal byl také jedním z rodičů, jejichž děti jsou ve věku, kdy musí absolvovat zápis k povinné školní docházce. Proto byl pozván na setkání, které bude věnováno právě tomuto tématu, kde se dozví veškeré potřebné informace. Pan Hanzal tehdy po schůzce přišel a svěřil se s tím, že prozatím se ženou vůbec nevědí, kam dceru do školy přihlásit. Tehdy jsme ho ubezpečili, že právě k takovému rozhodnutí jim dopomožou informace, které se dozvědí na setkání, které bylo naplánováno hned v prvním týdnu v novém roce.

Konec kalendářního roku předznamenal Vánoce a všechny radosti s nimi

PRO DĚTI, KTERÉ SE DO BĚŽNÉ ŠKOLKY NEDOSTANOU, představují předškolní kluby často jedinou alternativu.

Ilustrační foto: archiv ČVt

spojené. I v Předškolním klubu jsme měli vánoční atmosféru a pro rodiče i další příbuzné jsme s dětmi uspořádali vánoční besídku, malé posezení spojené s různými aktivitami, které mohli rodiče dělat společně s dětmi. Hanzalovi přišli společně s dvěma mladšími syny. Z besídky, kde děti s radostí přednesly všechny naučené básničky, písničky a říkanky, byli všichni velice mile překvapeni a hezky předvánočně naladěni. Hanzalovi se ochotně a rádi zapojili do společných činností, které následovaly. Prostřední syn Tomáš byl v předškolce jako ryba ve vodě. Vzhledem k aktuální nenaplněné kapacitě jsme rodičům nabídli, že by i Tomáš do klubu mohl docházet. Hanzalovi tuto nabídku uvítali, Tomášovi byly nedávno tři roky, doma se prý často nudí a potom zlobí, zároveň je zvědavý. Johanka ho prý již naučila několik říkanek, které se v předškolce naučila a často mu také vypráví, co vše tu společně děláme.

Hned v prvním týdnu nového roku jsme se v rámci plánovaného setkání sešli s Hanzalovými a dalšími rodiči, abychom si společně řekli něco o zápisech do školy, které brzy se svými dětmi absolvují. Od obecných informací jsme se dostali k těm konkrétním, které se týkaly základních škol, o nichž již někteří rodiče přemýšleli. I Hanzalovi v té době byli rozhodnutí, že by svou dceru chtěli přihlásit do základní školy ne daleko svého bydliště, o které se doslechli, že je dobrá, že je zde pro žáky spousta volnočasových kroužků, že zde hezky hřiště.

Pan Hanzal uvažoval ještě o jedné ze základních škol, která je také blízko, ale protože tam chodí příliš mnoho dětí z okolí, škola má

docela špatnou pověst, s manželkou se proto rozhodli takto. Nezbyvalo než se společně podívat do seznamu termínů zápisů jednotlivých škol a zvýraznit ten, který se týkal právě vybrané školy.

O týden později nás v Předškolním klubu navštívil pan učitel Karel. Přišel pozdravit všechny děti a ty starší pak jednoho po dru-

Hanzalovým byla nabídnuta asistence u zápisu. Odmítli ji se slovy, že si myslí, že to zvládnou. V tomto jsme je podpořili.

hém pozval k zápisu na nečisto. Stejně tak i Johanku a její maminku. Johanka si tak vyzkoušela, jak takový zápis bude vypadat. Pan učitel Karel se ptal na všechno, co by mohlo zajímat i paní učitelku u opravdového zápisu. Johanka se zpočátku styděla, poté se ale rozmluvila a se spoustou úkolů a všetečných otázek si nakonec poradila. Maminka přihlížela, společně jsme se poté ještě o některých věcech poradily a popřáli jsme mnoho úspěchů u skutečného zápisu. Podobně jako ostatním zákonným zástupcům i Hanzalovým byla nabídnuta asistence v podobě doprovodu k zápisu, pan Hanzal ji však odmítl se slovy, že si myslí, že to zvládne. V tomto rozhodnutí jsme jej podpořili.

Ačkoli byl Johance nakonec u samotného zápisu doporučen odklad školní docházky, celkovou situaci zvládla na výbornou. Hanzalovi si touto zkušeností také upevnili některé

dovednosti a až k zápisu půjdou příště, s Johankou či s mladšími syny, budou již připraveni a budou vědět, jak taková situace probíhá.

Do školy i do práce

Hanzalovi nyní čeká návštěva Pedagogického psychologického poradny, kde Johanku vyšetří a taktéž doporučí odklad školní docházky. I tato zkušenost bude pro Hanzalovi nová, proto jsme v rámci několika konzultací již hovořili o tom, jak by takové vyšetření mohlo probíhat a co vše bude potřeba. Hanzalovi nás v tomto ohledu požádali o podporu, kterou jim v rámci spolupráce rádi poskytneme. Do poradny je například v případě potřeby doprovodíme.

Johanka bude do konce školního roku navštěvovat Předškolní klub společně s mladším bratrem Tomášem. Aby se mohla ještě lépe připravit na první třídu, bude dobré, aby poté docházela do přípravného ročníku nebo do klasické mateřské školy. I na toto téma s Hanzalovými hovoříme a sdílíme tolik potřebné informace.

Panu Hanzalovi jsme zprostředkovali službu, kterou by mohl využít při hledání zaměstnání. Podle posledních zpráv to vypadá, že se rodina možná bude moci v dohledné době opravdu přestěhovat, protože pan Hanzal dochází do zaměstnání, zatím ve zkušební době, ale s prací je spokojený. Rodina by tak mohla být díky pravidelnému příjmu finančně stabilizována. S hledáním vhodného ubytování jim rádi pomohou někteří z našich kolegů.

Michaela Vizinová

NÁSTUP DO ŠKOLY s sebou přináší velká očekávání i starosti.

Ilustrační foto: Dennis Brekke(CC BY 2.0)

POHLED RODIČE: Vybíráme školu a jdeme k zápisu

Petra Hubáčová, maminka předškoláka, popisuje své zkušenosti s hledáním školy pro svého syna. Co jí zajímalo a co překvapilo při zápisu? A proč má z nástupu syna do školy obavy?

Můj syn má jít letos v září do školy, a tak jsem po létě začala přemýšlet, do jaké školy se přihlásíme. Věděla jsem, že české školství je čím dál tím víc kritizováno, nicméně jsem asi trochu naivně čekala příjemnější zkušenost. Očekávaná radost z toho, že se blížíme k další důležité životní metě, se bohužel nekonala. Vlastně nyní, když už vím, že byl syn do školy přijat, se trochu bojím, co od září nastane. Bude jeho zvědavost a dychtivost po poznání a učení se novým věcem ve škole odměněna, nebo naopak udupána?

O tom, jakou školu vybrat, jsem se radila se svými přáteli. Pomocí facebooku jsem se zeptala i svých známých, jakou školu by doporučili v blízké dojezdové vzdálenosti. Z jejich rad jsem si vytvořila seznam, kterému jsem se pak blíže věnovala. Procházela jsem webové stránky a programy jednotlivých škol. Má kritéria nebyla myslím nijak náročná: bezproblémový dojezd MHD či automobilem, filosofie školy, výuka jazyků výhodou nikoliv podmínkou a samozřejmě důležitým kritériem mělo být to, jak se ve škole budu cítit já a jak na

její prostředí bude reagovat můj syn. Z původního seznamu zůstalo pět škol, kam jsme se šli podívat. Přiznávám, neřešila jsem spádovost, protože jsem si v tu chvíli neuvědomila, jak je to silné kritérium ze strany základní školy.

Vlastně nyní, když už vím, že byl do školy přijat, se trochu bojím, co od září nastane.

Je skvělé, že většina základních škol informuje o tom, který učitel bude učit příchozí prvňáčky a umožňuje návštěvu jejich hodin. Nakonec mě ale právě tahle zkušenost uvedla do reality a lehké deprese.

Základní škola A

Říká se o ní, že je to „výběrová“ škola, ať už to znamená cokoliv. Můj důvod zájmu byla primárně lokalita a zvědavost. Na

jedné straně jsem měla pozitivní doporučení několika lidí, na druhé straně negativní názory včetně těch od psychologů. Škola jako taková, respektive její atmosféra mě nijak nezaujala a Prokopovi se tam vyloženě nelíbilo.

“

Mají zřejmě dost zájmu a nemusejí se nijak snažit. Nezaznamenala jsem ani žádné organizované představení školy, kde by bylo možné povídat si s paní ředitelkou – bylo nám jen řečeno, že pokud se chceme na něco zeptat, máme za ní dojít sami do ředitelny. Školu nám představily děti ze starších ročníků. Dělají se zde přijímací zkoušky za účelem výběru dětí a zjištění odolnosti na větší náročnost výuky. Mezi těmi negativními názory několikrát zaznělo: tahle škola jede hlavně na výkon.

Můj závěr: NE

Základní škola B

Příjemná změna proti první základní škole. Pěkně zorganizovaný Den

SPÁDOVOST - pojem, který musí znát každý rodič budoucího školáka či školáčky .

Ilustrační foto: Joe Davidson (CC BY-ND 2.0)

otevřených dveří. Dopoledne návštěva výuky. Strategicky jsem si vybrala paní učitelku, která se mi vůbec nelíbila a působila na mě „drsně“. Ve finále jsem tam seděla a říkala si „wow, tak takovou učitelku bych pro svého syna chtěla“. Vedla s dětmi dialog, výuka byla hrou formou, příjemný styl komunikace.

Nadšená jsem se tedy vydala i s Prokopem na odpolední část. Školní jarmark, kde měli žáci možnost prodávat své výrobky, v několika třídách si mohly děti „ochutnat“, co se vše ve škole mohou naučit, ať už to byly různé pokusy a dokazování fyzikálních zákonů, divadlo či jiné aktivity. Velmi příjemná atmosféra. Pro naplánovanou diskusi rodičů se zástupkyní ředitelky školy bylo připraveno i hlídání dětí staršími žáky. Pěkně připravená prezentace, je vidět, že tahle škola přemýšlí o tom, co dělá. Pak jsem však o svůj úsměv z příjemně stráveného dne ve škole během chvíle přišla. Silné kritérium – spádová oblast. A neřeší se jen trvalé bydliště dítěte, ale i jeho rodičů. Nedalo mi to a druhý den jsem do školy napsala email, zda je trvalé bydliště opravdu takový problém. Dozvěděla jsem se, že jsme víceméně bez jakékoliv šance.

Můj závěr: ANO, velmi příjemná škola, atmosféra i učitelky

Základní škola C

Měla jsem skvělá doporučení, naše spádová škola. Byla jsem se podívat na hodi-

nách, které vedly budoucí paní učitelky prvních tříd. Na jedné hodině jsem seděla s pusou dokořán a přemýšlela, jestli to ta dáma před tabulí myslí opravdu vážně. Překvapilo mě, že se ani nepokusila být alespoň před rodiči o trochu příjemnější. 50+, otrávená, vedla hodinu stylem „tady velím já a bude tady ticho“. Pokud se někomu z žáků něco nepovedlo, snahou rozhodně nebylo pomoci mu, aby přišel na správné

otrávená učitelka, které vadí, když se dítě na něco zeptá.

Můj závěr: NE. Ač dobré reference, učitelky 1. tříd nás odradily

Základní škola D

Naše nejbližší škola podle momentálního bydliště. Malá škola, jen do 5. třídy, 200 žáků. Člověk by očekával, že takhle malá škola bude mít vše zmačknuté a bude mít „rodinnou atmosféru“. První překvapení – škola nám nebyla schopna říci, kdo bude učit první třídy, ani jak dlouho je daný učitel bude učit (prý, jak to vyjde). Takže na hodiny 1. tříd jsem se sice šla podívat, ale předpokládám, že další prvňáčky bude učit někdo jiný.

Odpoledne probíhala prohlídka školy a diskuse. Ve skupince se objevila maminka, která v této škole už jedno dítě má. Zeptala jsem se jí na její pocity. Kritika padala hlavně na hlavu ředitelky a stravu – obědy se dováží, mnohdy už prý studené. Při prohlídce jídelny jsem tedy vznesla dotaz na obědy a stížnosti na ně. Odpověď? „To víte, dnešní děti jsou rozmazlené“. Zalapala jsem po dechu a šla na diskusi s rodiči.

Školu bych pochválila za přípravu programu pro děti, aby si rodiče mohli v klidu vyslechnout informace. Informace nám podala jedna z učitelek školy, šlo o základní informace o škole: věci typu, co se dítě naučí v první třídě a jako jednu

Pamatuji si, jak jsem vyšla před školu a má kamarádka, která se byla také podívat, pronesla: „Raději odklad než tohle“.

řešení, jednoduše ho „setřela“ a jelo se dál. Ta by zadupala mého syna do země během prvního dne.

Další dvě paní učitelky nebyly o nic lepší. Pamatuji si, jak jsem vyšla před školu a má kamarádka, která se byla také podívat, pronesla: „Radši odklad než tohle“. Na odpolední diskusi s ředitelem už jsem nešla. Nebyl důvod. Ač reference na školu byly skvělé, je to ve finále primárně opravdu o těch učitelkách. Nechci Prokopovi nástup do školy nijak ulehčovat a nevyžaduji extrémní péči. Ale dle mého názoru je první rok ten klíčový – dokáže nastartovat motivaci a zájem dětí o učení. A rozhodně je nemá ubíjet jen proto, že před tabulí stojí

HOLČÍČKA NEBO CHLAPEČEK? I to může hrát při zápisu svoji roli.

Ilustrační foto: Carissa Rogers(CC BY 2.0)

z předností uvedla to, že „učitelský sbor je stálý, je zde přes 20 let“. Přednost? Dámy 20 let „nevystřily paty z baráku??“. Sice je mezi nimi i jedna mladá učitelka, ale „to víte, tyhle mladý, u těch se očekává, že brzy otěhotní“.

Pak jsem udělala tu chybu, že jsem se začala ptát. Otázkou, jaká jsou kritéria pro přijetí (na webu jsem je totiž nenašla), jsem paní učitelku zaskočila a nevěděla, co po ní chci za informaci. Po vysvětlení řešení spádových oblastí na ostatních školách jsem se dozvěděla, že se mám rozhlédnout, lokalita je plná vil a starších lidí, takže moc dětí v okolí není. Nebyla to odpověď na mou otázku, ale budí.

Další otázka jednoho z rodičů byla na doporučení počtu škol, na kterou mají své dítě přihlásit, kvůli obavám z toho, že jedna je málo pro případ, že je všude nevezmou. Odpověď? „Když si dáte přihlášku i na jinou školu, ač spadáte do této, bereme to tak, že o tuto školu nemáte zájem.“ Měla jsem ještě pár dalších otázek, bohužel. Tahle paní učitelka si na ně zřejmě nepotrpí. Šla jsem domů a přemýšlela, co budu dělat? Zápisy se blížily, já byla otrávená a začala jsem vážně přemýšlet o odkladu a získání dalšího času.

Můj závěr: pro ANO mluví velikost školy, dostupnost z bydliště, pro NE „neorganizovanost“ školy

Měla jsem vybranou ještě jednu základní školu. Doporučení měla skvělé, ale nešla

jsem tam. Důvod? Nepatřila do naší spádové oblasti a asi jsem se bála toho, že by se mi líbila a já byla nešťastná z toho, že tam nemůžeme chodit. Kamarádka se byla v té škole podívat. Samozřejmě přišla nadšená.

Tak a co teď? Měla jsem doporučení na školy na Praze 1, kde se tolik neřeší spádové oblasti z důvodu větší koncentrace kanceláří než rezidentů. Ale představa času stráveného dojížděním mě odradila. Radši ten čas budeme trávit jinak, smysluplněji.

Jediné štěstí, že v okolí už nebyla žádná holčička. Protože kdyby byla a dostala přednost, asi bych nebyla příjemná matka u zápisu.

Na řadu přišel papír a na něm plusy a mínusy. Po sepsání všech okolností vplynuly v podstatě jen dvě možnosti. Základní škola C (spádová dle stávajícího trvalého bydliště), základní škola D (dle aktuálního bydliště s tím, že se prostě přehlásí trvalé bydliště). Výsledek? Nejmenší zlo. K zápisu půjdeme do základní školy D, která leží necelých pět minut od našeho domu.

Zápis

Zápis byl vyslán na dva dny. Kvůli mým pracovním povinnostem jsme museli jít

den první. Vypadalo to, že se tak rozhodli všichni rodiče. Co mě trochu nepříjemně překvapilo, bylo, že tam není nic připraveno pro děti, aby se alespoň trochu bavily. Co mě (a několik ostatních rodičů) ale překvapilo opravdu, když se začaly brát přednostně holčičky. Bez ohledu na to, kdy přišly, jak dlouho čekaly nebo jak dlouho čekáte vy. Musím přiznat, že bylo jediné štěstí, že se v nejbližším okolí nevyskytovala již žádná holčička, když jsme asi po hodině přišli na řadu. Protože kdyby tam byla a opět před námi dostala přednost, asi bych nebyla příjemná matka u zápisu.

Samotný zápis pak proběhl myslím bez nějakých větších zvláštností. Kdo bude učit prvňáčky, jsme se stále nedověděli a jen mě překvapila zpráva, že ta mladá paní učitelka to asi nebude, protože učí angličtinu a musela by přebíhat mezi dvěma pavilony. Pokud celé dopoledne učí prvňáčky a pak by musela přeběhnout do druhého pavilonu, je na tom ale stejně jako ti prvňáčci, co musí v poledne do pavilonu přebíhat na oběd.

Takže ten pocit při odchodu nebylo to, co jsem očekávala. Nebyla to radost a vzrušení z toho, že dítě jde do školy a posouváme se na další „level“. Bylo to spíše „no, tak to máme za sebou a děj se vůle boží a doufejme, že se nám poštěstí s paní učitelkou“ a tak trochu lítost, že jde vlastně do školy.

Petra Hubáčová

JAN MUSIL, ředitel jáchymovské základní školy, se svými žáky.

Foto: Jan Langer, ČT 24

KOMENTÁŘ Jan Musil zanechal odkaz školy, kde se děti učí společně

Na začátku roku zemřel Jan Musil, dlouholetý ředitel jáchymovské ZŠ M. Curie – Skłodowské. Škola v kraji vynikala otevřeným přístupem vedeným s důvěrou ve schopnosti každého dítěte.

V lednu tohoto roku zemřel po náhlé nemoci ředitel základní školy v Jáchymově Jan Musil. Jelikož jsem měl tu čest s ním v posledních letech úzce spolupracovat na realizaci projektu zaměřeného na oblast vzdělávání, rád bych tímto textem připomněl odkaz, který nám zde pan ředitel zanechal.

Škola pana Musila? Jiná tvář Jáchymova

Kdo zná severočeský Jáchymov jako město, kterým občas projíždí a vybaví si hlavní náměstí připomínající spíše kulisy filmu z konce světové války než svého času druhé nejlidnatější město Čech, by jen stěží uvěřil tomu, co se zde panu Musilovi podařilo.

Původní budova základní školy se nachází při hlavní ulici a svým stavem naprosto přesně zapadá do ponuré atmosféry celého Jáchymova. Vybydlená budova prorůstající travou a v sousedství stánky s trpaslíky jako lákadla pro německé turisty.

Nová škola se nachází vysoko ve svahu a ukazuje jinou tvář města, kterou však většina projíždějících nikdy nepozná. Přesto ještě před několika lety bylo otázkou, zda se vůbec podaří ve městě, kde žije přes tři tisíce lidí, jedinou základní školu zachovat.

Dnes nikdo nepochybuje o tom, že poslední mise se panu řediteli Musilovi povedla.

Necelých deset kilometrů a jen čtvrt hodiny autobusem se totiž nachází bývalé okresní město Ostrov s nabídkou několika základních škol, kam si v minulosti, se zhoršující se kvalitou jáchymovské školy, čím dál více lidí navyklo své děti posílat. V Jáchymově žije poměrně různorodá populace lidí. V dolní části narazíme na ci-

zince, kteří pobývají v lázních, ve vilách na svahu žijí starousedlíci, kteří však z města postupně odcházejí a opačným směrem míří většinou lidé, kteří jdou za levným bydlením. Ve městě dnes žije mnoho chudých lidí, kteří často nemají ani základní vzdělání, což v našem vzdělávacím systému představuje výrazný hendikep a ještě před několika lety se vážně uvažovalo o zrušení základní školy.

K úspěchu vedla nepopulární opatření

Do této situace před třinácti lety přišel právě pan ředitel Musil, který před Jáchymovem řídil patnáct let prestižní jazykovou školu v Klášterci, kde o žáky nebyla nouze a každoročně se jeho žáci účastnili zahraničních stáží v Anglii či Německu. Jáchymovská škola byla postižena snad všemi hendikepy, které si lze představit. Výrazný úbytek dětí jak talentovanějších, které odcházely do lepších škol v Ostrově, tak těch méně talentovaných, které naopak přestupovaly do zvláštní školy také v Ostrově. Budova byla ve špatném stavu, technické vybavení

JAN MUSIL vedl jáchymovskou školu třináct let.

Foto: Archiv ČvT.

školy ztělesňoval jediný počítač a rezignovaný pedagogický sbor.

Na začátku tak nebylo moc o co ani o koho se opřít a bylo jasné, že samotné investice do budovy školy a jejího vybavení situaci nevyřeší. Pan Musil se nebál nepopulárních opatření a tak během několika let obměnil značnou část pedagogického sboru a pustili se do práce tak, aby dokázali udržet jak talentovanější děti, tak i ty, které měly namířeno do zvláštní školy.

Mission Impossible? Naopak, úkol splněn...

Dnes nikdo nepochybuje o tom, že poslední mise se panu řediteli Musilovi po-

vedla. Škola na první pohled představuje útulné zázemí, děti mají k dispozici nahrávací studio, v učebnách jsou instalované interaktivní tabule, škola má třídu, kde se pracuje s tablety, ale hlavně učitelé se snaží přes velmi rozmanité spektrum žáků uspokojovat potřeby všech bez rozdílu jejich původu, barvy či schopností a počet dětí na škole postupně roste.

S odchodem pana ředitele Musila z tohoto světa tak ztrácíme všichni. Jeho žáci ztrácí člověka, který jim dával šanci na lepší vzdělání, učitelé vůdce, který je dokázal motivovat v nelehkých situacích, a my ostatní ztrácíme příklad člověka, který se nikdy nevzdával. A přestože je český vzdělávací systém jeden z nejvíce prosegregačních, panu Musilovi se podařilo vytvořit

prostředí, kde se mohou vzdělávat dohromady žáci, které by naprostá většina jiných ředitelů základních škol vytlačila někam pryč.

Na začátku února tohoto roku se v Poslanecké sněmovně přitom odehrálo další dějství nekonečného boje o povahu českého školství. Obránci segregačních tradic se, jako již tolikrát, pokusili zabránit změně, která by v České republice podpořila více takových škol, jakou v Jáchymově vybudoval ředitel Jan Musil. Je jen na zákonodárcích, čemu dají přednost. Já doufám, že nakonec zvítězí odkaz člověka, který se slova inkluze nebál.

Daniel Hůle
Člověk v tísni

Jan Musil

Po ukončení pedagogické fakulty nastoupil Jan Musil jako učitel na ZŠ Dukelská ve Strakonici. Po ročním působení ve Strakonici přestoupil na ZŠ M. Curie – Sklodowské v Jáchymově, odkud odešel do Klášterce nad Ohří. Zde zahájil své působení na II., odkud se následně přesunul na I. ZŠ Klášterec.

Od roku 1987 zastával v Klášterci funkci ředitele. Během jeho funkčního období se základní škola přetvořila v elitní jazykovou školu, která spolupracovala s mnoha školami v zahraničí. V roce 2002 se pan Musil přestěhoval do Karlových Varů a svoji ředitelskou práci zahájil na ZŠ M. Curie – Sklodowské v Jáchymově, kde působil až do letošního roku.

Svoji učitelskou kariéru zasvětil svým žákům a z pozice ředitele jim vycházel maximálně vstříc. Rozhodl se, že se pro ně pokusí udělat vše, co je v jeho silách. Sestavil vzdělávací koncepci své základní školy tak, aby vycházela z přirozeného prostředí žáků a aby pro ně byla co nejvíce prospěšná. Naučil se získávat potřebné finanční zdroje a vhodně je pro realizaci svých plánů použít. V Klášterci se žáci díky němu měli možnost vzdělávat v několika jazycích a poznávat svět při výjezdech do zahraničí.

V Jáchymově naopak vynaložil všechny své síly pro to, aby i dítě z nejchudší rodiny nebo nejméně nadané dítě mělo šanci získat kvalitní základní vzdělání bez pocitu méněcennosti a úzkosti. V době, kdy

nastoupil do ZŠ M. C. Sklodowské do funkce ředitele školy, přebíral školu, která měla stav žáků hluboko pod hranicí naplněnosti. Díky zodpovědnému přístupu k zajištění kvalitního a kvalifikovaného učitelského sboru došlo ke zlepšení vzdělávání žáků a tím i odlivu dětí, které rodiče posílali do škol v Ostrově. V době největšího poklesu měla škola počet žáků 112. Po realizaci inkluzivních programů se kapacita školy postupně navýšila. Současná kapacita školy je 168 žáků.

V loňském roce navrhla Nadace Open Society Fund pana ředitele Jana Musila na státní vyznamenání. Neúspěšně...

Karin Marques
Nadace Open Society Fund

ASISTENTY, PSYCHOLOGY APOD. potřebují i školy, které nepracují s dětmi se speciálními potřebami.

Ilustrační foto: Peter Craig (CC BY-NC-ND 2.0)

KOMENTÁŘ **Novela školského zákona dává šanci skončit s diskriminací**

Poslanecká sněmovna schválila po bouřlivé diskusi novelu školského zákona, která mění přístup k dětem se speciálními vzdělávacími potřebami.

V únoru letošního roku přijatá novela školského zákona, směřující přes Senát k prezidentovi Zemanovi, vznikala dlouho a obtížně. Výsledek je překvapivě dobrý a přičteme-li k němu i mediální reakce, přináší pozoruhodnou zprávu o tom, co nám ve vzdělávání připadá podstatné. Už samotný fakt, že média považují školský zákon za důležitý, lze považovat za pozitivní posun.

Co je opravdu důležité?

Nicméně ti, kteří existenci novely zaznamenali až v rámci zpravodajství, mohli podlehnout dojmu, že jejím hlavním smyslem bylo odstranění prodeje sladkostí ve školních bufetech a automatech a zákaz domácího vzdělávání na druhém stupni. Jenže to první je spíš banalita a to druhé omyl. Rodiče, kteří chtějí vzdělávat své děti doma i na druhém stupni, nadále mohou, byť jen v rámci takzvaného experimentu. Chládkovo odmítnutí zakotvit druhostupňové domácí vzdělávání v zákoně sice nemá žádný opravdu věčný důvod, ale zásadní škody nezpůsobí. Novela škol-

ského zákona přitom obsahuje i jiné, mnohem podstatnější změny.

Je například pozoruhodné, že téměř nulovou reakci vzbudilo zavedení jednotných učňovských zkoušek. Není zvláštní, srovnáme-li to s mnohaletou bitvou o podobu státní maturity, že se veřejně nijak nede-
batovalo o tom, jestli její obdoba na uč-

Za pozitivní lze považovat pracovní smlouvy pro ředitele na dobu neurčitou, protože dnes se často stávalo, že ředitel, který v novém konkurzu neuspěl, přišel bez důvodu i o možné učitelské uplatnění na své škole. Zvláště na malém městě se pak stávala ředitelská funkce jakousi ruskou ruletou.

Aby mohly mít pozitivní změny reálný dopad je třeba změnit financování škol.

lišťích kvalitu výuky zlepší, či zhorší? Přitom i tady existují protichůdné názory a pohledy. Neříká to výstižně, že nás učiliště ve skutečnosti nezajímají, byť tam chodí třetina naší populace? V tomto kontextu pak vynívají řeči o tom, že pracovat rukama není žádná ostuda, jako pouhé pokrytectví.

“Dalším správným krokem je rozšíření možnosti zřídit přípravný ročník, který má vyrovnávat rozdílnou úroveň budoucích prvňáků a prvňáček. Dosud se takové třídy zřizovaly obvykle u základních škol praktických, což čas-
to vedlo k tomu, že děti na té samé škole, určené ve skutečnosti pro děti s lehkým mentálním hendikepem, pokračovaly i dál. Bez ohledu na to, zda by měly nebo neměly na to studovat na běžné škole.

Šance skončit s diskriminací

Praktických škol a dětí s nějakým znevýhodněním se týká ta nejpodstatnější změna v zákoně. Zatím to bylo tak, že větší normativ, peníze navíc na žáka

ZŮSTANOU TŘÍDY PRAKTICKÝCH A SPECIÁLNÍCH ZŠ PRÁZDNÉ? Novela školského zákona nic takového nepřináší.

Foto: Sue May (CC BY-NC-ND 2.0)

s postižením, bylo možné dostat jen když měl příslušnou diagnózu. Dostupné to bylo v praxi především pro praktické a speciální školy. Tím se stávalo, že do škol mimo hlavní proud chodily i děti, které by tam být nemusely, a jednak z podpory vypadly hraniční děti, které podporu potřebují, ale nemají diagnózu. Škola, která se jich ujala, byla fakticky potrestána. Měla více práce, ale nedostala navíc žádné peníze.

Nově už podpora není vázána na diagnózu, je rozdělena do pěti stupňů a je dostupná pro každou školu, která se dítěte ujme. To je zásadní změna, která umožní postupný přechod části dětí z praktických a speciálních škol do škol hlavního proudu. Ze zákona nakonec po dlouhých sporech vypadl i odstavec jednoho z paragrafů, který by potenciálně umožňoval posílat do praktických škol i děti, které nemají mentální postižení.

Navíc toto řešení by mohlo sloužit jako „pilotní projekt“ pro zlepšování stavu všech základních škol v České republice. Máme mít připravené finanční prostředky na asistenty pedagoga, speciální pedagogy, mentory a další důležité pomocné profese. Ty potřebují i základní školy, které nevychovávat žádné dítě se speciálními vzdělávacími potřebami. A tato pomoc má být dostupná pro každou školu, která o ni bude stát a která prokáže, že ji umí efektivně využít.

A co když se nic nestane

Část veřejnosti si změny ve školském zákoně vyložila jako cestu k lividaci praktických a speciálních základních škol. Jde o omyl, nic takového nehrozí. I pokud bude více dětí směřovat do běžných škol, půjde o velmi pozvolný proces, který potrvá roky. Daleko větší riziko je, že se nestane prakticky nic.

Většina změn v zákoně totiž vyžaduje další kroky – funkční kariérní systém, jasný popis, co má umět ředitel či učitel, systém vzdělávání budoucích učitelských mentořů, zásadní změny ve financování regionálního školství. Většina z těchto opatření se na ministerstvu chystá, ale výsledky jsou zatím spíše váhavé a nejisté. A hlavní problém, bude to nákladné. Bez peněz se dají realizovat zákazy automatů a změna smluv pro ředitele, to ostatní vyžaduje investice. A nic nesvědčí pro to, že by na ně byla vláda připravena.

Nejčastější mediální otázka po pátečním schválení novely zněla, zdalepší kvalitu vzdělávání. Jednoduchá odpověď zní, že ne. Novela otevřela mnohé dveře, zvýšila šance. Teď ale bude záležet na tom, jestli těmi dveřmi vejde a jsme ochotni zaplatit vstupné.

Tomáš Feřtek, EDUin
vyšlo v Lidových novinách

Katalog podpůrných opatření

Katalog podpůrných opatření navazuje na novelu školského zákona. Novela přináší změny i ve vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami. Opouští dělení podle medicínských nebo psychologických diagnóz do kategorií „zdravotní postižení“, „zdravotní znevýhodnění“ a „sociální znevýhodnění“ a nově zavádí tzv. systém podpůrných opatření.

Ten více zohlední skutečné dopady znevýhodnění dětí do vzdělávání. Pomoc se bude nově dělit do pěti stupňů. Na Katalogu

se kromě Univerzity Palackého a společnosti Člověk v tísni podílejí také Asociace pracovníků speciálně pedagogických center a Česká odborná společnost pro inkluzivní vzdělávání.

Týmy tvořené 90 odborníky vypracovaly katalog pro šest „základních“ zdravotních postižení a znevýhodnění: mentální, tělesné, zrakové, sluchové, narušenou komunikační schopnost a poruchy autistického spektra a pro žáky se sociálním znevýhodněním. Materiál nabízí více než 370 karet

podpůrných opatření pro přímou práci. Autoři počítají s tištěnou i elektronickou verzí Katalogu. Pracovníci projektu s ním už v létě seznámili pedagogy ze 140 škol v ČR – jde o školy všech druhů i stupňů, včetně škol speciálních a praktických. Tyto školy budou materiál pilotně ověřovat. „Finální verzi předáme ministerstvu v červnu 2015,“ doplnil Jan Michalík.

z článku speciální pedagožky Evy Smejkalové, vyšlo na EDUin.cz

JAK JSOU ČESKÉ ŠKOLY připraveny na výuku dětí, které nemluví česky?

Ilustrační foto: Phil Dowsing (CC BY-NC-ND 2.0)

ANALÝZA

Ministerstvo školství chystá změny ve vzdělávání cizinců

Jak vzdělávat děti s odlišným mateřským jazykem? Ministerstvo školství by se mělo otevřít široké diskusi a čerpat ze zkušeností, které už máme.

V médiích a diskuzích odborníků na vzdělávání momentálně nejvíc rezonuje změna školského zákona v oblasti podpory znevýhodněných žáků. Ta by měla znamenat (pokud se to povede) významný posun směrem k inkluzi díky dostupnosti podpůrných opatření pro žáky, kteří je potřebují. Na MŠMT se ale dějí změny i v oblasti dlouho opomíjené podpory dětí z ciziny, které přicházejí do škol často s úplnou neznalostí vyučovacího jazyka. Společnost META, o.p.s., vydala v loňském roce Systémová doporučení ve vzdělávání žáků s odlišným mateřským jazykem (OMJ), na kterých se podílelo téměř sto odborníků a jejichž cílem bylo zmapovat současnou situaci a zejména navrhnout její optimální řešení. Cílem tohoto článku je informovat o současných krocích MŠMT a tyto zasadit do kontextu změn navrhovaných odbornou platformou.

Co se momentálně (téměř bez povšimnutí) děje ze změny?

První změna je už samotná pozornost MŠMT tématu vzdělávání cizinců (žáků

s OMJ). Až do nedávna bylo toto téma na okraji zájmu a veškerá podpora byla formou poskytování dotací. Absence jednotného systému podpory cizinců ve vzdělávání byla dlouhodobě předmětem kritiky, a to nejen ze strany nevládních organizací, ale i ze strany samotných škol. Výzkumné šetření, které si MŠMT vloni nechalo zpracovat, také ukázalo, že podpora žáků cizinců

S jazykovou podporou na všech stupních škol by se mělo počítat zejména v prováděcím předpisu k právě schvalované novele školského zákona.

ců má v našich školách výrazné nedostatky. MŠMT se proto rozhodlo situaci řešit.

Prvním krokem MŠMT bylo pověření Národního institutu pro další vzdělávání (NIDV) k vytvoření koncepce odborné přípravy pedagogů v této oblasti

prostřednictvím krajských pracovišť NIDV. Víze je taková, že na každém krajském pracovišti bude koordinátor, který bude mít téma na starosti. Krajské koordinátory by měli v nejbližších týdnech zahájit spolupráci s odborníky na dané téma ve svém regionu. Počítá se se sítí odborníků z řad pedagogů a pracovníků neziskových organizací, kteří by měli poskytovat učitelům ve svém okolí metodickou podporu a poradenství. Nedílnou součástí bude také vzdělávání pedagogů v této oblasti.

Co by se mělo dít dál?

Nejpotřebnější jsou podle odborníků změny v samotné podpoře žáků. Tam máme opravdu co dohánět. Neexistuje systém jazykové přípravy žáků před vstupem do základního vzdělávání. Minimum, na které mají tito žáci ze zákona nárok (70 vyučovacích hodin češtiny), se dostane jen málokomu, samotný rozsah neodpovídá tomu, co se od tohoto "kurzu" očekává - tedy aby se po jeho absolvování byl žák schopen zapojit do běžné výuky. Ani

ABSENCE JEDNOTNÉHO SYSTÉMU PODPORY CIZINCŮ ve vzdělávání byla dlouhodobě předmětem kritiky.

Foto: Victoria Choi (CC BY-NC-ND 2.0)

systém financování z rozvojových programů neodpovídá potřebám škol, které děti vzdělávají. Navíc je v něm málo peněz.

Potřebujeme tedy od MŠMT vytvořit koncepci vzdělávání těchto dětí. V ní by měl být jasně popsán model jazykového vzdělávání těchto dětí a žáků, přizpůsobený ovšem variabilitě podmínek, které jednotlivé školy mají (je rozdíl mezi školou s velkým počtem žáků s OMJ a školou, kde je žák jeden nebo dva). Model jazykového vzdělávání by měl určit podobu podpůrných opatření pro tyto děti a žáky. Podle odborníků by se měl systém podpory skládat ze dvou významných opatření. Za prvé z jazykové přípravy před vstupem na ZŠ a za druhé z jazykové podpory na MŠ, ZŠ, SŠ. Cílem tohoto "modelu" by mělo být zpráhlednění podpory a ujasnění, kdo má na co nárok, za jakých podmínek a jak je to organizováno.

Způsob financování

Koncepcie by měla určit, kolik vyučovacích hodin češtiny jako druhého jazyka mají nově přichozí žáci dostat, jak to bude organizováno a jak se to bude financovat. Odborníci doporučují navýšit hodinovou dotaci minimálně na 320 vyučovacích hodin, což je minimum pro osvojení alespoň základních komunikačních dovedností. MŠMT zvažuje dvě varianty financování. Normativní navýšení může umožnit čerpání na všechny žáky, kteří jsou ve školách (například první rok), ale má svá úskalí. Pokud je totiž žák ve škole jen jeden, bude mít škola peněz málo. Pokud přijde v průběhu školního roku, škola finance na jeho jazykovou přípravu nedostane vůbec.

Druhá zvažovaná varianta je proto regionální financování jazykové přípravy. Dosaďovací prostředky z rozvojového programu na Bezplatnou přípravu pro žáky ze třetích zemí by se rozdělili mezi kraje a koordinátoři NIDV v krajích by měli možnost tyto prostředky rozdělovat mezi školy, které to potřebují. V úvahu pak může přicházet i zefektivnění jazykové přípravy díky její koordinaci (mohly by se otevírat třídy pro jazykovou přípravu koordinovaně na různých místech). Limitující ovšem bude zejména (a klasicky) objem finančních prostředků. V současné době se na MŠMT jedná o jeho zdvojnásobení oproti roku 2015 na cca 15 milionů (pro srovnání, v ZŠ je momentálně cca 15 tisíc žáků s cizí státní příslušností). Výrazným nedostatkem je také zaměření jen na žáky ze třetích zemí (dětí občanů EU by byly mimo tuto podporu).

Navrhovaný model jazykové přípravy by měla ovšem reflektovat také legislativa. Současné znění školského zákona v § 20 není funkční. Povinnost organizovat třídy pro jazykovou přípravu totiž ukládá krajům a zřizovatelům, nikoliv školám. Krajské úřady nebo zřizovatelé ovšem zajišťují tuto službu jen okrajově. Z podstaty věci žádají o rozvojové programy samotní ředitelé

škol. Očekává se, že je to právě ředitel školy, kdo je za jazykovou přípravu svých žáků zodpovědný, to ovšem současná legislativa nereflektuje. Stejně tak by se měla změnit vyhláška 48/2005 Sb., která upřesňuje způsob organizace jazykové přípravy a ve které je zejména potřeba zvýšit rozsah jazykové přípravy (minimálně na zmiňovaných 320 hodin).

Jak učit češtinu cizince

Kromě přípravného kurzu před vstupem do ZŠ by měl být definován i systém následné jazykové podpory pro žáky s OMJ v základních školách. Ta by měla mít podle odborníků podobu nejméně tří hodin týdně češtiny jako druhého jazyka (dále ČDJ) po dobu minimálně dvou let. Ale nastavit potřebujeme i systém jazykové podpory v předškolním vzdělávání, kde se musí děti s OMJ připravit na vstup do vzdělávání ve vyučovacím jazyce, kterému nerozumí. Odborníci mluví minimálně o jedné hodině cílené jazykové podpory týdně. Stejně tak je potřeba věnovat pozornost jazykové podpoře středoškoláků s OMJ. Nezanedbatelný počet z nich přichází do České republiky až v pozdějším školním věku (mnohdy až přímo na SŠ), proto i oni potřebují

Vzdělání cizinců na internetu

Na novém webu Národního institutu pro další vzdělávání <http://cizinci.nidv.cz> budou shromážděny základní informace ke vzdělávání cizinců, důležité kontakty a základní informace

o legislativě, včetně doposud vydaných metodik. Recenze na metodiky Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy naleznete na www.inkluzivniskola.cz/content/metodiky-prace-

s-cizinci. Web by se měl, dle dosavadních diskusí, vhodně doplňovat s již šest let existujícím informačním a metodickým portálem pro pedagogy www.inkluzivniskola.cz

podpořit v osvojení vyučovacího jazyka. Zvláště s ohledem na závěrečné zkoušky, u kterých velké procento z nich neprospívá. Opět se odborníci shodli na třech hodinách ČDJ týdně. Důležitý je také přípravný kurz češtiny před vstupem na SŠ. Sjednotila by se díky němu vstupní úroveň.

S jazykovou podporou na všech stupních škol by se mělo počítat zejména v prováděcím předpisu k právě schvalované novele školského zákona, tedy v katalogích podpůrných opatření (PO). Momentálně je jazyková podpora do těchto PO začleněna, problematický ale zůstává nadále systém přidělování zvýšených finančních prostředků na tato PO. Neexistuje totiž zatím vypracovaný systém "diagnostiky" jejich potřeby a zejména jazykové diagnostické nástroje, které by se k tomu mohly použít. Navíc školská poradenská zařízení nemají na jazykovou diagnostiku odborníky. Otázkou také zůstává, jak velkým objemem finančních prostředků bude nově nastavený systém podpůrných opatření disponovat. V systému se nově objeví celá řada podpůrných opatření pro sociálně znevýhodněné děti a žáky, na které se doposud nepamatovalo. Půjde tedy o vysoké částky. Má-li je MŠMT k dispozici a počítá-li s nimi, to zatím nevíme.

Další potřebné změny

Nastavením modelu jazykové přípravy a podpory a metodickým poradenstvím to ale ještě zdaleka nekončí. Vzdělávací systém potřebuje také kurikulární vymezení češti-

ny jako druhého jazyka (dále ČDJ). V současnosti žádné kurikulum ČDJ neexistuje, učitelé (pokud vůbec češtinu žáky s OMJ cíleně učí) se tedy nemají o co při výuce opřít. V tom máme proti ostatním evropským i zámořským zemím také co dohánět. V zahraničí je výuka vyučovacího jazyka jako druhého jazyka koncepčně i kurikulárně uchopené odvětví, které má své odborníky, metodiky a didaktiky a je reflek-

320

tolik hodin češtiny by měly absolvovat děti cizinců pro osvojení alespoň základních komunikačních dovedností. V současnosti mají ze zákona nárok na sedmdesát vyučovacích hodin.

toováno také v přípravě pedagogů. U nás jsme zatím na začátku. META ve spolupráci s odborníky na ČDJ v rámci projektu na Podporu pedagogických pracovníků při práci s žáky cizinci (financovaného z EIF a částečně i MŠMT) připravuje kurikulum pro již zmiňovaný přípravný 320 hodinový kurz. Ten by měl být veřejnosti představen v červnu 2015 a může pak být podkladem v procesu zavádění ČDJ do dalších kurikulárních dokumentů.

Podkladem k zakotvení ČDJ by ovšem měly být také deskriptory úrovně češtiny, které nám zatím pro děti a žáky s OMJ chybí. Jediným vodítkem zůstává prozatím Evropské jazykové portfolio. Pracování deskriptorů souvisí s již zmiňovanou jazykovou diagnostikou.

Další změny by se měly podle odborníků udát i v systému sociálního poradenství rodinám migrantů, dostupnosti tlumočnických služeb, vzdělávání pedagogů i zmiňovaných poradenských zařízení. V neposlední řadě je třeba myslet v podpůrném systému také na rozvoj mateřského jazyka dětí. Bez něj se totiž velmi komplikuje gramotnost i v češtině.

Závěr

V úvodu článku zmiňuji první kroky MŠMT, které by měly vést k systematictějšímu a kvalitnějšímu vzdělávání dětí a žáků s odlišným mateřským jazykem. Druhá část je věnována tomu, co by se mělo ještě udělat. A je patrné, že toho není málo. Nezbyvá nám tedy než doufat, že další kroky ministerstva budou pokračovat naznačeným směrem a že jejich naplňování bude na základě široké a otevřené diskuze s odborníky z terénu, kterými jsou zejména ředitelé škol, pedagogové samotní a také pracovníci neziskových organizací, kteří dlouhodobě podporují děti a rodiny migrantů a i samotné pedagogy, a tématu se výhradně věnují celé týmy i několik let. Aktivita a návrhy těchto subjektů (tedy škol a NNO) by mohly být půdorysem navrhovaného systému. Není třeba dělat revoluci, dobrá praxe v našich školách i v nabízených službách NNO již funguje. Stejně tak je důležité inspirovat se zahraničními zkušenostmi. META momentálně připravuje komparaci navrhovaných opatření se dvěma osvědčenými způsoby podpory v Sasku a Finsku, které také v červnu 2015 představí. Zkrátka a dobře, pokud bude ministerstvo chtít opravdu změnit systém podpory, je čím se inspirovat.

Na úplný závěr si ovšem dovoluji vyjádřit obavu z úzké profilace podpory na žáky z tzv. třetích zemí. V Systémových opatřeních (a nejen tam) záměrně používáme pojem děti/žáci s OMJ, který vyjadřuje širší kategorii dětí, které potřebují jazykovou podporu. Vracejí se nám totiž krajané s českým občanstvím, jejichž děti neumí česky anebo se v češtině aspoň nikdy nevzdělávaly. Zároveň máme v ČR nemalé procento dětí z vícejazyčných rodin, kde domácím jazykem není čeština, ale děti mají po jednom z rodičů české občanství. A dalších „nejednoznačných cizinců“ je celá řada. Je potřeba počítat se všemi dětmi znevýhodněnými neznalostí vyučovacího jazyka a neomezovat se na kategorii cizinců, popřípadě cizinců ze třetích zemí.

Kristýna Titěrová,
META, o.p.s.

PŘIPRAVÍ jednotné závěrečné zkoušky lepší řemeslíky? Těžko...

Ilustrační foto: Harold Vanek (CC BY-NC-ND 2.0)

ANALÝZA Jak vychovávat řemeslníky – jednotná zkouška není řešení

Jednotné závěrečné zkoušky na učňovských oborech nepovedou ke zkvalitnění přípravy budoucích řemeslníků. Daleko spíš zakonzervují současný stav.

Součástí novely školského zákona bylo i zavedení jednotné závěrečné zkoušky u učňovských oborů. Pavel Jíška, pedagog a člen České komory autorizovaných inženýrů a techniků vysvětluje, proč to nevidí jako dobrý nápad.

O nemalé části žáků, kteří po devíti letech absolvování základní školní docházky neumí základní kupecké počty, mají problémy se čtením a jediné co ví o pravopisu, že se píše doprava, psát nechci. Tuším výsledek jednotné výchovy. Máme jednotné zjištění úrovně znalostí po ukončení základní školní docházky? Jinými slovy máme jednotné zjištění všeobecných znalostí v deváté třídě nebo jednotné přijímací zkoušky na střední školy? Nemáme! Manuální zručnost se neučí na základních školách vůbec, protože pohrdání manuální prací v naší společnosti je všudypřítomný problém.

Do škol, zabývajících se výukou řemesel, přicházejí žáci s různým stupněm manuální zručnosti, řemeslných zkušeností a dovedností. Pro názornost uvedme dva mezní

příklady pro obor truhlář. Žák, který neumí zatlouct ani hřebík, s řemeslnými nástroji nepřišel do svých patnácti let téměř do styku. Má upřímný zájem se vyučit truhlářem. Říkejme mu kluk z paneláku.

Druhý žák, který chce být truhlářem, pravidelně se svým otcem truhlářem něco

Na začátku prvního ročníku je třeba dát mladým adeptům řemesla všeobecný řemeslný základ.

vyrábí. Je schopen pracovat na základních truhlářských strojích a nemá problém pod tátoým dohledem dát dohromady jednoduché truhlářské výrobky. Říkejme mu kluk od fochu.

Naše učňovské školství oběma adeptům nabídne jednotnou výuku podle dogmatických školně vzdělávacích programů,

zakončenou nově podle jednotné závěrečné zkoušky. Kluk od fochu bude skládat jednotnou zkoušku z toho, co uměl, když přišel do učiliště. Bude otráven z čekání, až ho kluk z paneláku dožene ve svých dovednostech a on se bude učit něco nového.

Kluk z paneláku ztratí motivaci pro obor, protože při jednotné výuce a za jedenáct měsíců, strávených na odborném výcviku, nemá šanci kluka od fochu v řemeslné zručnosti nikdy dohnout. Tomu nabídne naše školství, aby jednotná závěrečná zkouška neskončila úplným fiaskem výuku na jednoduchém výrobku, který s ním budou učitelé od začátku třetího ročníku neustále opakovat a on „úspěšně“ složí jednotnou závěrečnou zkoušku.

Jak výchovné! Kde je přidaná hodnota? Kde je podpora tvořivosti, invence a elánu, které každá mladá generace v sobě má. MŠMT nebo NÚV budou jistě hlaholit, jak dobře dopadly závěrečné zkoušky a jak se nová jednotná závěrečná zkouška osvědčila v praxi. Bohužel hodnocení, provedená

UČŇOVSKÉ ŠKOLSTVÍ je v hluboké a dlouhotrvající krizi, nemá vlastní vizi ani koncepci!

Ilustrační foto: Jerry Loyd (CC BY-NC-ND 2.0)

výrobním sektorem – budoucími zaměstnavateli, budou odlišná.

Jak by výchova mladých řemeslníků mohla vypadat?

Na začátku prvního ročníku je třeba dát mladým adeptům řemesla všeobecný řemeslný základ. U každého jedince vyhodnotit, co fakticky umí a je schopen zvládnout, a pro každého jedince najít samostatnou cestu v případě jeho zájmu. Od prvního ročníku by si každý žák vytvářel své portfolio dovedností a zvládnutých technologií. Závěrečná zkouška by byla jednotná v tom, že by neoddělovala teorii a praxi. Výsledkem závěrečné zkoušky by bylo vyhodnocení přidělané hodnoty toho, co se žák ve škole naučil a umí.

Příklad 1: Na začátku by bylo u kluka z paneláku napsáno: manuální a řemeslnou zručnost mne nikdo neučil a v prvním roce bych se rád naučil toto. Na začátku druhého ročníku by bylo napsáno: V prvním roční-

ku jsem se naučil ručnímu obrábění dřeva ... a vyrobil jsem tyto výrobky ... dokumentace výrobků přikládám ... Začal jsem pracovat na těchto dřevoobráběcích strojích ...

Na začátku třetího ročníku by bylo napsáno: umím pracovat a pracoval jsem na těchto dřevoobráběcích strojích ... Pracoval jsem na těchto zakázkách ... jednu jsem realizoval kompletně (zakázku jsem sehnal, provedl její přípravu, náskres, výpis materiálu, stanovil cenu, připravil objednávku, vyrobil a předal zákazníkovi ...). Ve třetím ročníku bych se rád zaměřil na výrobu nábytku a zvládl základní obsluhu CNC stroje. K závěrečné zkoušce by žák předstoupil se svým portfolio a měsíc dopředu by mu bylo sděleno zadání závěrečné zkoušky, protože žák se zajímá o výrobu nábytku, výrobek ke zkoušce by byl z této oblasti.

Hodnocení závěrečné zkoušky žáka by bylo součástí jeho portfolio. Kde by bylo konstatováno: žák umí toto ..., v průběhu studia se choval takto ... S tímto portfolio

em by odcházel na trh práce. Byla by zřejmě přidaná hodnota v průběhu studia. Toto ovšem není v duchu nové jednotné závěrečné zkoušky. Proč?

Příklad 2: Na začátku by bylo u kluka od fochu napsáno: žák nastoupil na školu a zvládal tyto dovednosti ... Na začátku druhého ročníku by bylo napsáno: V prvním ročníku po ověření dovedností z oboru, které jsem uvedl, jsem pracoval na těchto strojích ... a podílel se na výrobě těchto výrobků ... začal jsem se podílet na jejich kompletní přípravě a zajištění, rád bych se seznámil s CNC obráběcím centrem.

Na začátku třetího ročníku by v jeho portfolio, bylo napsáno, žák se seznámil s ovládáním a programováním CNC obráběcího centra, kde se podílel na výrobě těchto výrobků ... Přes prázdniny vykonával brigádu u firmy, která se specializuje na výrobu dřevěných schodů. Firma nabídla žákovi možnost zaměstnání po ukončení studia. Škola se s firmou dohodla na spolupráci v rámci

Jak budou vypadat závěrečné zkoušky?

Podle nové právní úpravy se změny dotknou způsobu provádění závěrečných zkoušek v oborech vzdělání s výučním listem. I nadále se bude závěrečná zkouška skládat z písemné zkoušky a ústní zkoušky a praktické zkoušky z odborného výcviku, změní se však způsob zadávání těchto zkoušek.

Ředitel školy bude při stanovení pojetí, témat, forem (a termínů) konání zkoušek povinen využít jednotné zadání zkoušek, které bude zpracováno pro všechny součásti

závěrečné zkoušky. Novým prvkem bude v některých oborech vzdělání samostatná odborná práce, která dá žákům příležitost k tomu, aby prokázali hlubší a ucelenější znalost určité odborné problematiky, kterou řeší na základě samostatného a tvůrčího přístupu.

Předpokládá se, že jednotná zadání závěrečné zkoušky budou školám zpřístupněna způsobem umožňujícím dálkový přístup (například prostřednictvím

webového portálu informačního systému pro závěrečné zkoušky).

Hodnocení jednotlivých zkoušek bude prováděno podle shodného postupu pro každé jednotné zadání v příslušném oboru vzdělání, takže dosažení hranice úspěšnosti potřebné pro úspěšné vykonání zkoušky bude na středních školách, které příslušný obor vzdělání (s výučním listem) vyučují, také jednotné a přispěje k objektivitě hodnocení.

HLAVNÍ PROBLÉMY UČŇOVSKÉHO ŠKOLSTVÍ jednotné závěrečné zkoušky neřeší.

Ilustrační foto: Thomas Vanek (CC BY-NC-ND 2.0)

odborného výcviku pro tohoto žáka. Formy spolupráce ... Firma projevila zájem, aby na závěrečné zkoušky žák navrhl křivocaré schodiště a vyrobil schodnici tohoto schodiště.

K závěrečné zkoušce by žák předstoupil se svým portfoliem a měsíc dopředu by mu bylo sděleno zadání závěrečné zkoušky projednané s firmou, ve které bude po skončení studia pracovat. Hodnocení závěrečné zkoušky žáka by bylo součástí jeho portfolia. Kde by bylo konstatováno: žák umí toto ..., v průběhu studia se choval takto ... S tímto portfoliem by odcházel na trh práce. Byla by zřejmá přidaná hodnota v průběhu studia. Toto ovšem není v duchu nové jednotné závěrečné zkoušky. Proč?

Proč jednotnou závěrečnou zkoušku zavádět?

Zvýším kvalitu odborných škol ukončených maturitou tím, že zadám jedno téma ročníkové práce, třeba projekt na jeden rodinný dům všem žákům, končícím stavební průmyslové školy? Chtějí rektori vysokých škol svým studentům zadávat jednotné téma bakalářských a diplomových prací? Jak by se chovali rektori vysokých škol, kdyby jim stát chtěl omezit jejich rozhodovací práva? Proč se tento experiment musí realizovat u učňovských závěrečných zkoušek?

Učňovské školství je v hluboké a dlouhotrvající krizi, nemá vlastní vizi ani koncepci! Tvůrce důvodové zprávy k předložené novele školského zákona ví, že uzákoněním

jednotné závěrečné zkoušky pro některé učební obory se zvýší kvalita výuky a vnesou se řada prospěšných, inovativních prvků. Tam konkrétně končí.

Jednotná závěrečná zkouška se vytváří a testuje téměř deset let. Na její realizaci a tvorbě se použilo nemálo prostředků z ESF (řádově stovky milionů korun!). Nemalou část zaplatila i státní pokladna z důvodu spolufinancování. Tedy vzrostl i státní dluh. Nafouknutá bublina kolem jednotné závěrečné zkoušky, zdůrazňují pro některé učební obory, aby dále existovala, musí mít zdroj financování. Dotace z Evropských strukturálních fondů vyschly. Není kde brát

To, co potřebuje učňovské školství, je napsáno v řadě stanovisek oborových svazů, komor a řemeslných cechů. Tyto návrhy jsou přehlíženy.

a z čeho zaplatit vybudovaný úřednický aparát. Když uzákoníme jednotnou závěrečnou zkoušku pro učební obory, je předpoklad, že tento úřednický aparát bude zaplacen ze státního rozpočtu. Vznikne legitimní požadavek nárokovat finance.

Toto je hlavním důvodem změny školského zákona. Opět se použilo ESF na něco, co ve skutečnosti nepotřebujeme, protože to je oproti původnímu modelu dražší, neefektivní a nesystémové. To, co potřebuje

učňovské školství v naší zemi, je napsáno v řadě stanovisek oborových svazů, komor a řemeslných cechů. Tyto návrhy jsou odpovědnými orgány přehlíženy. Důsledky a dopady navrhované novely zákona 561/2004 Sb. (školský zákon) týkající se navrhované změny v § 74 odstavce 3 v případě jejího přijetí v běžné praxi:

Zvýší se počet úředníků MŠMT, nebo zaměstnanců NUV. Zvýší se administrace závěrečných zkoušek pro učební obory s VL. Zvýší se výdaje ze státního rozpočtu. Naroste státní dluh. Zvýší se výdaje z rozpočtů škol na realizaci závěrečné zkoušky. Není řečeno, kdo zaplatí. Sníží se rozhodovací pravomoci ředitelů škol zabývajících se výchovou mladých řemeslníků. Zvýší se rozhodovací pravomoc centrálního orgánu. Sníží se tvůrčí přístup žáků k závěrečným zkouškám. Nejistí se přidaná hodnota, kterou žák nabyl během studia na škole. Zúží se prostor pro spolupráci škol a budoucích zaměstnavatelů. Nedojde ke zvýšení kvality a úrovně učňovských škol. Opatření není systémové. Platí pro některé učební obory a některé střední školy. Zvýší se podíl teoretické části závěrečné zkoušky. Odděluje se teorii od praxe. Závěrečné hodnocení žáků nebude objektivní. Závěrečné hodnocení žáka bude pro budoucí zaměstnavatele nepoužitelné. Neřeší se základní problémy učňovského školství, na které dlouhodobě upozorňují oborové svazy, komory a řemeslné cechy.

Pavel Jíška
pedagog a člen České komory
autorizovaných inženýrů a techniků

PRÁŠKY nejsou tím nejlepším řešením.

Ilustrační foto: John Carrigue (CC BY-NC-ND 2.0)

GOBL Ministerstvo ignoruje problém farmakologické „léčby“ ADHD

Privátní speciální pedagožka Stanislava Emmerlingová varuje před zbytečnou medikací.

„Bylo mi připomenuto, že zda dítě medikovat či nikoliv, je na odborném posouzení lékaře a že MŠMT v budoucnu uvažuje ještě o větší spolupráci školských poradenských zařízení a odborných lékařů – zejména dětských psychiatrů,“ píše speciální pedagožka Stanislava Emmerlingová o své snaze upozornit na problém nevhodného užívání medikace při diagnóze ADHD. Když následně prokázala svou odbornost, MŠMT s ní přestalo komunikovat. Více v jejím textu.

Stres ze známek

Vím, že v našich školách je mnoho úžasných pedagogů, kteří se snaží dětem s jakýmkoliv hendikepem pomáhat. Přesto praxe ukazuje, že ne vždy optimálně. Ani v této době nejsou někteří učitelé schopni tolerovat děti podle stupně jejich postižení, přestože mají pokyny k toleranci dítěte ze strany Pedagogicko-psychologické poradny (PPP). Nejsou ochotni či schopni zadávat úkoly diferenciovaně, respektovat postup reedukace například při dyslexii, ani individuální tempo dítěte. Nejsou schopni nepřetěžovat žáka klasickými opravami. Slovní hodnocení na základě individuálního vzdělávacího plánu realizují

pouze na vysvědčení, dítě denně hodnotí známkami do sešitu, čímž ho vystavují dlouhodobému stresu. Svůj postup odůvodňují tím, že by bylo nespravedlivé vůči ostatním žákům dítě neznámkovat, vždyť „dítě se ptají, proč Pepa nedostává známky.“

Mnozí učitelé si přejí, aby bylo dítě léčeno medikací od psychiatra, ač nemá problémy s agresivitou či jinou poruchou.

Pokud chtějí rodiče, aby dítě zůstalo integrováno v základní škole, jsou nuceni dojíždět do škol v okolí, ve kterých mají méně žáků ve třídě a jejichž ředitelé jsou ochotni je přijmout do své školy. Nechce se mi věřit, že to je ještě v dnešní době možné. Před 19-ti lety jsem totiž zaváděla jako tehdejší pracovník PPP individuální vzdělávací plány do praxe. Mnozí pedagogové si přejí, aby bylo dítě léčeno medikací od psychiatra, ač nemá problémy s agresivitou či jinou po-

ruchou prožívání. Neurotizaci těchto dětí může naopak vyvolat netolerantní přístup okolí, tedy i pedagoga. Vzniká tedy otázka – jsou naši pedagogové a zřizovatelé školských zařízení připraveni na inkluzi dětí se specifickými potřebami do našich škol?

“Nedostatek financí na asistenty

Těmto dětem nepřeje ani fakt, že často dochází z úsporných důvodů ke slučování méně početných tříd (údajně na pokyn zřizovatelů škol), takže učitel nemá prostor se dětem víc věnovat. Ve třídách bývá i kolem 30 dětí. Jedna hodina reedukace týdně nemůže jejich problém vyřešit. Rodičům dětí bývá sděleno, že by dítě potřebovalo asistenta, ale že na to škola nemá peníze (s výjimkou dětí se závažnou diagnózou, například s diagnózou autismus).

Proto jim bývá doporučeno, aby se sami stali asistenty nebo aby přistoupili na dohodu, že se budou na financování asistenta podílet, například částkou 7000 Kč měsíčně, což si mnozí rodiče z ekonomických důvodů nemohou dovolit. Vzniká další otázka, zda je to vůbec legislativně možné a zda nejsou

EXISTUJE MNOHO METOD, které dokáží odstranit příčin poruch i bez medikace.

Ilustrační foto: Carl Carlito (CC BY-NC-ND 2.0)

rodiče – daňoví poplatníci – zatěžováni něčím, co by měl zajistit stát?

Řešení psychiatrickou léčbou

V poslední době mě rodiče upozornili, že při podezření na ADHD doporučují PPP rodičům, aby navštívili se svými dětmi psychiatra. Psychiatr většinu předepíše chemické léky, což mnozí rodiče odmítají. Odmítnutí bývá posuzováno jako nevěstřičnost rodičů při spolupráci. Proto jsem podala dotaz na MŠMT, proč takto PPP postupují a zda existuje nějaká vyhláška, podle které PPP postupují. Upozornila jsem i na to, že existuje propast mezi hraničními disciplínami jako je pediatrie, fyzioterapie, neurologie, neuropsychologie, psychiatrie, psychologie a speciální pedagogika a že je to dost závažná situace.

Vedoucí oddělení prevence a speciálního vzdělávání na MŠMT mi odpověděla, že PPP postupují v nejlepší zájmu dítěte podle vyhlášky č. 72/2005 Sb. o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních, ve které je však pouze uvedeno, že při přípravě zpráv v případech, že je žák v péči odborného lékaře nebo klinického psychologa, školské poradenské zařízení vychází z klinické diagnózy a léčebných opatření odborného lékaře nebo klinického psychologa, pokud zákonný zástupce tyto podklady školskému poradenskému zařízení předá. Dále mi bylo dokonce se zvýrazněním připomenuto, že „zda dítě medikovat či nikoliv, je na odborném posouzení lékaře a že MŠMT v budoucnu uvažuje ještě o větší spolupráci školských poradenských

zařízení a odborných lékařů – zejména dětských psychiatrů.“ Zaslala jsem na MŠMT vyjádření se zdůvodněním, proč s tímto postupem nelze souhlasit:

Medikace psychiatrem:

1. Nevytvoří chybějící nervové spoje na mozku (neuroarchitektonická příčina Lehké mozkové dysfunkce). Ty se dají dotrénovat bez medikace i metodou akreditovanou MŠMT ČR pro další vzdělávání pedagogů.

2. Neodstraní unilaterální činnost mozku a následky nedozrálých motorických reflexů. To lze jen vhodnou rehabilitací, ale i vzdě-

Ignorování nových poznatků nelze považovat za nejlepší zájem dítěte.

lávací kineziologií – viz výzkumy Institutu neurofyziologické psychologie v anglickém Chesteru – Dr. Sally Goddard Blythe – program INPP, dále americké výzkumy a metody Dr. Denissona, Dr. Benderové i MUDr. Věry Kleplové z ČR.

3. Zvyšuje toxickou zátěž organismu dítěte a může mít vedlejší účinky na zdraví dítěte (!) (neurofyziologická příčina Lehké mozkové dysfunkce), což je další vědecky uznaná příčina Lehké mozkové dysfunkce tedy i ADHD syndromu. Naopak je potřeba detoxikovat organismus dítěte a eventuálně

zahájit i úpravy stravy bez alergenů hlavně u alergiků (výzkumy alergologa Dr. Feingolda z USA, MUDr. Jonáše z ČR).

4. Neodstraní emocionální příčiny Lehké mozkové dysfunkce a adaptačních problémů (psychosociální příčina LMD).

Netvrdím, že u agresivních jedinců v případě, že nespokojenost rodina, není medikace psychiatrem jednou z možností léčby. Jinak je to věc psychoterapie a dnešními metodami se tyto problémy dají rychle a příjemně vyřešit (například energetickou psychologií – metodou EFT, jejímž autorem je mimochodem americký psychiatr Dr. Callihan). ADHD syndrom se dá určit i na základě známého amerického manuálu, který je vystihující a dobře popisný. Není pravda, že ADHD vzniká hlavně na dědičné bázi, epigenetické výzkumy to vyvrátily.

Ignorování těchto nových poznatků nelze považovat za nejlepší zájem dítěte. Přibývá rodičů, kteří se dnes přiklání k celostnímu řešení problémů svých dětí, které je zaměřené na vyhledávání a odstranění příčin těchto problémů. Moje zkušenost z praxe ukazuje, že to funguje. Na mou reakci jsem odpověď z MŠMT nedostala. Bohužel je v dnešní době následkem psychofarmaceutických snah veřejnosti podsoouváno, že dg. ADHD je nemoc a lze ji léčit pouze léky. Není to pravda. Existuje spousta metod vzniklých na lékařských výzkumech (viz výše), které dokážou příčinu většiny těchto poruch i bez medikace odstranit.

Stanislava Emmerlingová,
speciální pedagožka

INVESTICE DO ROZVOJE A VZDĚLÁVÁNÍ

Časopis ZVONÍ! vznikl jako součást projektu Pojdte do školky!
Projektu se účastní tyto organizace: Člověk v tísni, o.p.s., IQ Roma servis, Cheiron T, o.p.s.,
Diecézní charita Brno, pobočka Jihlava, Tady a teď, o.p.s., Sdružení sociálních asistentů,
Diakonie ČCE Vsetín, Salinger, o.s. a Amalthea, o.s.

Redakce: Martin Kovalčík, Kateřina Lánská. Grafická úprava: Jiří Novák.
Vydává Člověk v tísni, o.p.s., Šafaříkova 24, Praha 2, PSČ: 120 00. Kontakt: martin.kovalcik@clovekv tisni.cz